

Císařovna Marie Terezie se za své vlády zapsala do historie a života Rakouského císařství mnoha pozoruhodnými činy. Jedním z nich byl razantní zásah do poštovníctví, zejména uzákoněním Poštovního řádu ze dne 14. prosince 1748, v němž zakázala veškerá soukromá poselská zařízení.

Co předcházelo tomuto zásahu do poštovníctví?

Poselské ústavy

Před přijetím Poštovního řádu se pošta doručovala posly. Poselské doručování bylo značně roztříštěné a neodpovídalo zájmům císařství.. Existovaly klášterní poslové (doručování mezi kláštery) , univerzitní poslové (doručování univerzitní pošty), řezničí poslové (pro své výhody a způsob činnosti doručování pošty různých subjektů), poslové rytířských řádů, městští poslové). Poselská spojení byla nepravdělná, nahodilá, neměla naději na všeobecné a široké použití. V Rakouském císařství stále více uplatňovala svou moc státní správa.

1522 byly vydány instrukce pro poštovní posly (Ordinanz der Kammerboten)

1564 - 1568 dvorský poštovní mistr vlastnil pěší posly, vlastní denní a noční posly, jízdní posly, spěšné denní a noční posly a vlastní kurýry pro pravidelnou poštu

1576 císařský dvůr zavedl císařské dvorské kurýry (doprava osobní císařské pošty)

1588 Rudolf II. vydává zvláštní instrukci pro dvorský poštovní úřad

1616 ustavili se jízdní úřední kurýři

1621 dne 13. září vydává Ferdinand II. poštovní patent (nařízení Passierzettel)

1637 dne 12. srpna Ferdinand III. vydává patent (zrušení instituce řeznických poslů a všech poslů císaři nepodrobených v dědičných zemích a v celé říši římské)

1691 pro případ válek a válečných konfliktů zřízení polní kurýři

1693 zřízení dvorští a polní kurýři

1695 císař Leopold I. dne 16. dubna vydává patent (zakazuje všem lenním jezdcům a poslům sbírat dopisy a používat poštovní trubku)

1703 státní poštovní poslové začlenění pod Poštovský císařský úřad a jeho ředitelství

1751 zřízen pravidelný poštovský kurs 1. května mezi Lincem a Štýrským Hradcem

1722 dne 17. srpna vydal Karel VI. (otec Marie Terezie) patent o poštovních poslech (zákaz činnosti městských a dalších soukromých poslů)

1723 dne 4. června zřízen dozírací orgán pro soukromé posly

1743 rozhodnuto, že poštovníctví Rakouského císařství bude postátněno a zavedl se státní poštovní monopol (včetně dopravy osob)

1748 Marie Terezie vydala řád pro poštovní posly (zakazuje veškerá soukromá poselská zařízení)

Zdroje obrázků: www.i60.cz + wikipedia.org

Císařovna Marie Terezie

Titulní list Poštovního řádu (Neue Post-Ordnung) Marie Terezie, Vídeň, 14. prosince 1748

Řád Marie Terezie je pamětihodný mnoha dílčími nařízeními, netýká se jen poslů. Poprvé se zmiňuje o **sběrných dopisů (Briefsammler)**, kteří se stali základem budoucích menších poštovních úřadů. Omezuje váhu poštovní zásilky na osm liber (těžší se nepřijímaly). tento dokument nazývaný též jako "poselský patent" určoval doručovací službu. Definoval práva a povinnosti poslů. Definoval poštovní posly, poštovské stanice, poštovské sběrný a určoval provoz mezi stanicemi. Určoval i funkci přísežných poslů (pošta mezi vrchnostenskými úřady), definoval též tzv. obtížné dopisy (obsahující peníze, cennosti apod.) a zavedl institut recepisů (podacích lístků). Důležitým uzákoněním byl i

čas doručování. Určovalo se též, že majestát bude jmenovat poštmistry a určí i zřizování poštovských stanic. Reformy pokračovaly dál.

1749 zavedeny kočárové dostavníky (včetně pravidel pro pronájem koní a půjčování kočárů).

31. prosince předala ředitelství poštovního ústavu Bedřichu Vilémovi hraběti Haugwitzovi (a svobodnému pánovi z Lilienu)

1751 Marie Terezie vydala patent (zavedení listovních jízd poštovních vozů). Datum 20. září.

Zavedeny journaliery (každodenně jezdící vozy listovní pošty, poštovské vozy k dopravě balíků)

Byli ustaveni spěšní poslové (kurýři).

1775 zřízení štafetní kurýři

1809 zřízení denní kurýři (spojení nejvyššího velení vojsk ve válce a nejvyššího dvorského tábora (zrušení v roce 1810)

1829 dne 27. dubna se sloučily poštovské jízdni pošty s nejvyšší dvorskou správou ve Vídni bylo nařízeno, že tento úřad se bude nazývat **"Nejvyšší dvorská poštovní správa"**.

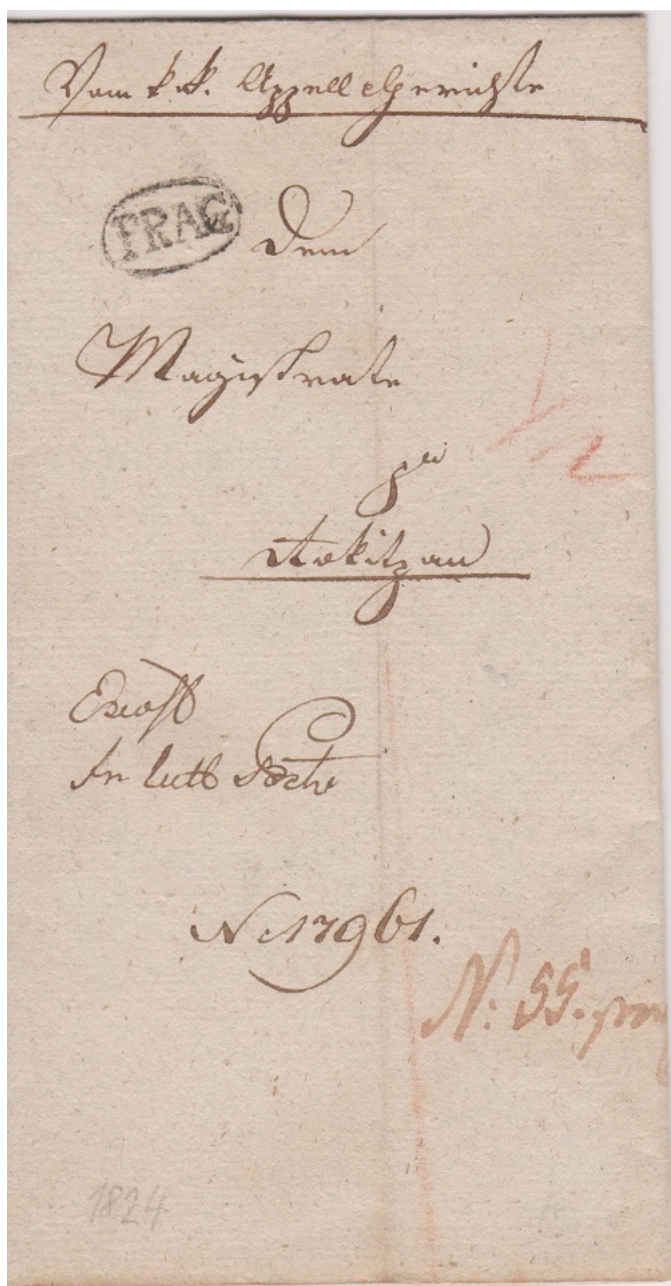
1845 Tento úřad byl manipulačním úřadem ve Vídni a měl devět oddělení: listovní podejnu, listovní dodejnu, výpravnu štafet, výpravnu novin, speditérství, výpravnu štafet, podejnu povozné pošty pro náklady a peněžní psaní,

výpravnu spěšných zásilek a výpravnu zvláštních zásilek. V tomto roce zaměstnával 345 úředníků, v čele stál ředitel s titulem císařského rady. Jeho plat obnášel 2000 zlatých ročně

a ředitel užíval naturální byt.

Tímto rokem končí pošta ve starém věku a pomalu přichází věk nový.

Ukázky předznámkových dopisů z počátku 19. století (1848 a 1820) opatřené pražskými razítky.

Data čerpána z knihy dra Václava Záběhlického, Dějiny pošty, telegrafu a telefonu v českých zemích (vlastním nákladem, Praha 1929?).

